

Egiletza birtuala: artea ala buruhaustea?

Adimen artifizialak artistak ordezkatzuko ditu? Euskadi Irratiko *Faktoria* saioko pasarte baten bitartez, auzi hori zein egile-eskubideak izango ditugu solasgai.

Sekuentzia honetan, hau egin dezakezu:

- Adimen artifizialak sortutako arteaz hausnartu.
- Entzundakoari buruzko ulermena landu.
- -tza atzizkiaren adierak ikusi, eta erabilera okerrak identifikatu.
- Entzundakoaren inguruan hausnartu eta iritzia ahoz eman.
- “Adimen artifiziala eta artea” gaiaren inguruko mahai-inguruan iritzia eman.

Warp.la

Entzun aurretik

1. Arte birtuala?

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Sekuentzia honetan adimen artifizialak sortutako artearen inguruan arituko gara. Gaiari heldu baino lehen, erantzun galderei.

- Zer dakizu adimen artifizialak sortutako arteaz?
- Ezagutzen al duzu adimen artifizialak egindako artelanen bat (margolana, argazkia, musika, murala...)?

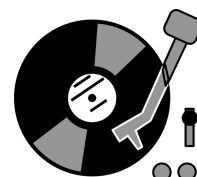

Ikasgelan, aurrerago emango duzu erantzunen berri.

- Ba al dakizu nor den Xania Monet?
- Entzun kanta hau, eta erantzun galderei:
[Let go, Let God](#) (youtube)

- Zer iruditzen zaizu? Gustukoa al duzu?
- Zein estilotakoa da?

Ikasgelan jasoko duzu informazioa.

BAKARKA

Entzun bitartean

BAKARKA

2. Zer kontatu digute irratsaioan?

Entzun Euskadi Irratiko *Faktoria* saioan Iñaki Guridik eta Itziar Alkortak zuzenbideaz eta etikaz hitz egiteko duten atala, eta aukeratu erantzun egokia.

1. Zein da irrat-piezaren gai nagusia?

- A) Musika estilo berriak.
- B) Adimen artifizialak sortutako artista baten lege-auzia.
- C) Europako musika-industriaren krisia.

Artista, birtuala

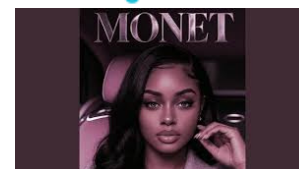
2. Zein auzi planteatzen da nagusiki?

- A) Artista birtualek arrakasta izango duten ala ez.
- B) Nork jaso behar duen dirua.
- C) Nork dituen egiletza eta eskubideen jabetza.

3. Zer azpimarratzen da Europako araudiari buruz?

- A) Egiletza argi arautzen duela.
- B) Gardentasun-eskubidea bermatzen duela.
- C) Artista birtualak debekatzen dituela.

Youtube

Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

TALDEAN

Entzun audioa berriro. Elkartu ikaskide batekin, eta lotu A zutabeko ideia bakoitza B zutabeko azalpen egokiarekin.

A

B

1. Itziar Alkortak uste du kanta

2. Iñaki Guridiren ustez, kanta

3. Xania Monet

4. Hallwood Media diskoetxeak

5. Auzia da

6. Egiletzaren baldintzek

7. Copyrightaren eskubideak

8. Europako araudi berriak

9. Abatarren arriskua da

- a. gardentasuna bermatu nahi du, erabiltzaileek jakin dezaten edukia adimen artifizialak sortua dela.
- b. pertsona fisikoa izatea eta ekarpen esanguratsua egitea eskatzen dute.
- c. ez dela bere estilokoa, baina ez dagoela gaizki.
- d. ez dakigula nor den adimen artifizialaz egindako kantaren egilea.
- e. beste pertsona baten nortasuna ordezka dezaketela, eta iruzurra eragin.
- f. adimen artifizialak sortutako artista da, diskoetxe batekin kontratua sinatu duena.
- g. mengel samarra da, pop melodikoa, gospel-ukitu batekin.
- h. obraren ustiapena eta eskubide moralak barne hartzen ditu.
- i. kontratu potoloa sinatu du adimen artifizialak sortutako artista batekin.

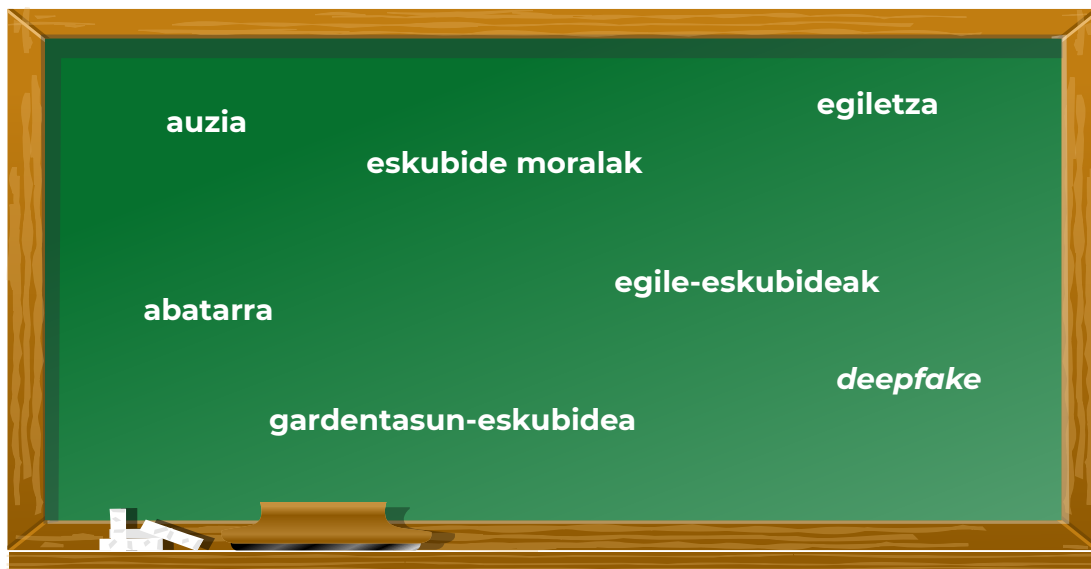

Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

TALDEAN

Jarraitu binaka, eta aztertu beheko hitzak, entzun duzuen pasartean agertu baitira. Badakizue zer esan nahi duten?

Partekatu erantzunak talde handian.
Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

Entzun ondoren

TALDEAN

3. Atzizkiekin jolasean

Irratsaioan *jabetza* eta *egiletza* hitzak entzun dituzue. Elkartu ikaskide batekin, eta esan, zuen ustez, zein den hitz horietan *-tza* atzizkiaren adiera.

A

Aditzoinei lotuta, 'gertaera edo ekintza' —eta batez ere ekintzaren ondorioa— adierazten du (tasun abstraktua, gehienetan).

B

Izenei lotuta, 'multzoa edo ugaritasuna' adierazten du.

C

Lanbide- edo kargu-izenei lotutako gizaki-izenei erantsita, 'lanbide- eta jarduera-izenak', eta, haietatik eratorrita, 'erakunde- edo erakunde-izenak' adierazten ditu.

Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

TALDEAN

Jarraian, koka itzazue hitz hauek aurreko adieren arabera. Horretaz gain, idatzi bi adibide gehiago. Azken urteotan, **-tza** atzizkiari neurriz kanpoko erabilera eman izan diote batzuetan; horregatik, identifikatu zerrendako hitz okerrak, pentsatu zergatiak, eta proposatu forma zuzenak.

A

B

C

D

Erabilera okerrak Zergatik?

Forma zuzenak:

_____, _____, _____

Adibide gehiago:

A _____

B _____

C _____

Pixabay

ezkontza

dirutza

alkatetza

idazkaritza

delegaritza

magisteritza

jendetza

jaiotza

ministeritza

Partekatu erantzunak talde handian.
Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

4. Eta zuek, zer uste duzue?

Jarri hiruko taldeetan. Entzundako saioa kontuan hartuta, komentatu ondoko ideiak, eta eman iritzia.

TALDEAN

Egiletza eta jabetza intelektual

Adimen artifizialak sortutako obra batek egile-eskubideak izan beharko lituzke? Zergatik?

Egiletza gizakiari soilik aitortu behar zaio, ala abatar batek sina dezake kontratua?

Nork izan beharko luke obra baten arduradun legala?

Etika eta gizartea

Adimen artifizialak sortutako artistek kalte egin diezaiekete benetako artistei?

Garrantzitsua al da jakitea obra bat gizaki batek ala sistema automatiko batek sortu duen? Zergatik?

Abatar errealistek nortasun-ordezkapena egiteko aukera izatea kezkarria da? Zein neurri hartu beharko lirateke?

Partekatu erantzunak talde handian, eta saiatu ondorioak adosten.

Pixabay

TALDEAN

5. Artea al da?

Jarraian mahai-inguru bat antolatuko dugu ikasgelan, eta beheko galderari erantzuten saiatuko gara. Lehenbizi, partekatu taldean etxean egindako lehenengo ariketaren erantzunak, eta irakurri ondoko berriak; horren ondoren, zeure ikuspegia azaldu. Irakaslea moderatzaile gisa arituko da.

© Creative Commons CC0 License

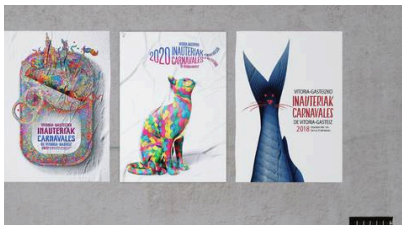
Coloradoko (AEB) arte-lehiaketa batean AA Midjourneyrekin sortutako irudi batek ('Théâtre d'Opéra Spatial') lehen saria jaso zuen "arte digital" kategorian.

Japoniako literatur saririk garrantzitsuena irabazi zuen, eta bere liburua AAren laguntzarekin idatzi zuela aitortu zuen. Rie Kudanek, Akutagawa sari ospetsuaren irabazleak, bere eleberria, neurri batean, ChatGPT adimen artifizialeko programarekin idatzi zuela jakinarazi zuen banaketa-ekitaldian.

La casa del libro

Alea

Ruben Lucas Garcia artista murtziarraren kasuak polemika piztu du, adimen artifizialarekin egindako lanekin 100.000 euro baino gehiago irabazi ditu-eta. Gasteizen, gutxienez, hiru kartel-lehiaketa irabazi ditu azken urteetan.

Boris Eldagsen argazkilariaren The Electrician argazkiak Sony World Photography Awards 2023 argazki-lehiaketa ospetsua irabazi du Sormen kategorian. Arazoa? Irudia ez dela argazkia. Bertan agertzen diren bi emakumeak ez dira existitzen: irudia adimen artifizialak sortu du.

Ataria

Adimen artifizialaren bidez sortutako testu, irudi edo doinuak artea dira?

Amaitzeko, entzundakoaren ondoren, saiatu galderari labur erantzuten, talde handian.

ERANTZUNAK

1. Arte birtuala?

- Xania Monet: adimen artifizialez sortutako abeslaria da.

2. Zer kontatu digute irratsaioan?

- 1- B; 2- C, 3- B
- 1- c; 2- g; 3- f; 4- i; 5- d; 6- b; 7- h; 8- a; 9- e
- **auzia**: edozein arazo edo jardun eztabaidagarri.
egiletza: adierazten denaren egilea izatea.
eskubide moralak: egileak bere obrarekin duen lotura pertsonal eta besterenezina da, jabetza intelektualaren baitan aitortua.
egile-eskubideak: copyrighta. Egile batek edo bere ordezkariak lan literario, artistiko edo zientifiko bat hainbat urtean ustiatzeko duen eskubidea.
abatarra: Interneten eta komunikazio-teknologia berrietan, erabiltzailearen identitate grafikoa; argazki bat edo marrazki bat izan daiteke.
gardentasun-eskubidea: herritarrek administrazio publikoaren jarduera, erabaki eta informazioak ezagutzeko duten oinarritzko eskubidea da.
deepfake: adimen artifizialeko teknika bat da, itxuraz benetakoak diren pertsonen bideo faltsuak editatzeko aukera ematen duena.

3. Atzizkiekin jolasean

- C
- A- ezkontza, jaiotza. B- dirutza, jendetza. C- alkatetza, idazkaritza. D- delegaritza, magisteritza, ministeritza.
 Zergatik oker: Gaizki eraturiko hitzak dira, *delegari-, magisteri-, ministeri- lexemak (erroak) ez baitira existitzen.
 Forma zuzenak: ordezkaritza; irakasle(-)ikasketak edo irakasle(-)eskola; ministerio.

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Gospel-ukitu batekin. AEBko beltzen erlijiozko musikaren eragin pixka batekin.

Mengel samarra. Gatz bakoa, ahula.

Ukan-behar. Betebehar.

Egiletza aitortzeko. Sormen-lan baten egilea dela aitortzeko.

Obra hori ustiatzeko eskubidea. Obra horren balizko onurak aprobetxatzeko eskubidea.

TRANSKRIPZIOA

Off. Euskadi Irratia.

Iñaki Guridi. Esan dizuegu. Bederatziak eta hamar minutu dira. Gaur, musikaz hasi behar dugu zuzenbideari eta etikari buruzko gure tarte.

(abestia)

Iñaki Guridi. Itziar Alkorta, egun on.

Itziar Alkorta. Egun on.

Iñaki Guridi. Ez dakit zure estilokoa ote den kantua.

Itziar Alkorta. Ez da nire estiloa, baina ez dago gaizki.

Iñaki Guridi. Bueno, pop melodikoa, gospel-ukitu batekin; gure gusturako, egia esan, mengel samarra ere bai...

Xania Monet da kantuan ari dena, eta igual badakigulako egin zaigu nortasun handirik gabekoa, Oihane Yustos.

Oihane Yustos. Bai, badakigulako Xania Monet adimen artifizialez sortutako artista dela.

Iñaki Guridi. Kontua da, artifizialki sortutakoa izanda ere, benetako kontratua sinatu duela disketxe (diskoetxe) batekin. Benetakoa eta ez nolanahikoa, gainera.

Oihane Yustos. Hiru milioi dolarreko kontratua sinatu du Hallwood Media etxearekin.

Universal Music Group taldeko adar bat da disketxe hori, eta adimen artifizialak sortutako artistarekin sinatu du kontratu hori. Ez atzean dagoen pertsonaiarekin, e: adimen artifizialak sortutako artistarekin.

Iñaki Guridi. Beste kontu bat da diru hori artista birtualarentzat izango ote den edo atzean dagoen benetako pertsonarengana joango ote den, azkenean. Horretan ere izango da borroka.

Itziar, Adimen artifizialak sortutako musika entzuten ari gara, baina nor da egilea?

Itziar Alkorta. Hori da auzia: ez dakigula nor den egilea. Orain arteko legeek sortzailea babesten dute, baina sortzailea izateko pertsona fisikoa behar da, eta, gainera, ekarpen esanguratsu bat egin behar da. Eta, kasu honetan, ez dira bi ukan-behar horiek betetzen. Beraz, egilea nor den momentu honetan ez dakigu.

Iñaki Guridi. Momentu honetara arte, sortzaileari, egile den horri, jabetza intelektuala nola aitortzen zaio?

Itziar Alkorta. Momentuan, egiletza aitortzeko, copyrighta aitortzeko, beharrezkoak dira esan ditugun bi ukan-beharrak. Eta, behin sortzaile nor den badakigunean, sortzaileari egozten dizkiogu hainbat eskubide; esate baterako, obra hori ustiatzeko eskubidea eta, baita ere, eskubide moralak esaten zaiena: obra hori erreproduzitzeko, aldatzeko eta babesteko eskubideak aitortzen zaizkio. Baina Xania Monet honek ez dauka egiletza-eskubiderik. Beraz, ez dakigu nori egotzi.

Iñaki Guridi. Europa izan da adimen artifiziala arautzen munduan lehen eragilea, lehen administrazioa, Europako Batzordea. Egile-eskubideak babesten ditu araudia (araudi) berri honek?

Itziar Alkorta. Ba, ez ditu babesten, adostasun batera heltzeko zailtasun handiak egon zirelako. Adimen Artifizialeko Lege berriak Europa mailan esaten duena da, hain zuzen ere, hiritarrok adimen artifiziala zer den eta zer ez den bereizteko eskubidea daukagula, eta, hemendik aurrera, adimen artifizial hauek, abatar hauek, Xania Monet kasu, etiketatu egin behar direla; alegia, guk jakin behar dugu musika hau abatar batek sortua dela, eta ez humano batek. Horretarako eskubidea daukagu —gardentasun-eskubidea esaten diogu horri—, eta baita, eta hori ere inportantea da, jakin behar dugu abatar baten aurrean gaudela, kasu batzuetan hain baitira errealak, ba, (non) arazoak eta iruzurrak egon daitezkeela (baitaitezke). Abatar horiek suplantatu egin dezakete beste baten nortasuna, eta *deepfake* edo iruzur handi horiek ekiditeko ere eskubidea ematen digu adimen artifizialak; baina, oraindik orain, ez dakigu egilea nor den. Ez daukagu hori argi.